GIÁO DỤC GIÁ TRỊ HÒA BÌNH CHO HỌC SINH TRUNG HỌC PHỔ THÔNG TRONG BỐI CẢNH HIỆN NAY

Lê Thị Xuân Hương, Nguyễn Đăng Quảng, Bùi Thị Hiên
Trường THPT Diễn Châu 3

Tóm tắt: *Hòa bình là khát vọng muôn đời của nhân loại, biểu tượng của sự bình yên, là nền tảng cho các giá trị sống khác và bảo đảm cho con người được bình đẳng, tự do. Đây cũng là giá trị đầu tiên trong Hệ giá trị quốc gia được Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng khẳng định tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc năm 2021. Trong bối cảnh hiện nay, bạo lực học đường ngày càng gia tăng do học sinh thiếu kỹ năng giải quyết mâu thuẫn, gây nên môi trường học tập thiếu an toàn, ảnh hưởng tiêu cực đến sự phát triển nhân cách. Mặc dù Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 đã xác định 5 phẩm chất chủ yếu cần hình thành cho học sinh, trong đó hòa bình giữ vai trò quan trọng, song nội dung giáo dục về giá trị này vẫn chưa được nhấn mạnh đầy đủ trong các môn học. Nghiên cứu này tập trung đề xuất các biện pháp giáo dục giá trị hòa bình cho học sinh THPT, giúp giáo viên và nhà trường có cơ sở lồng ghép phù hợp vào từng môn học và đối tượng học sinh. Điểm mới là việc xây dựng hệ thống tiêu chí, chỉ báo cụ thể về giá trị hòa bình, cùng với cách thức thể hiện qua hành vi, hoạt động học sinh. Trên cơ sở đó, nghiên cứu đưa ra giải pháp chi tiết, đồng bộ nhằm triển khai hiệu quả, góp phần xây dựng môi trường học đường an toàn, thân thiện; đồng thời hình thành, phát triển phẩm chất và năng lực của người học, đáp ứng yêu cầu đổi mới của chương trình giáo dục phổ thông 2018.*

Từ khóa*: Hòa bình, Giáo dục giá trị hòa bình, Học sinh THPT, Trường học hạnh phúc.*

Nhận bài ngày 15.08.2025; gửi phản biện, chỉnh sửa, duyệt đăng ngày 26.9.2025
Liên hệ tác giả: Lê Thị Xuân Hương; email: huongltx.c3dc3@nghean.edu.vn

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Hòa bình là khát khao của toàn nhân loại và được khẳng định là giá trị đầu tiên trong Hệ giá trị quốc gia của Việt Nam. Giá trị này đóng vai trò nền tảng, tạo môi trường thuận lợi để hình thành và phát triển nhân cách toàn diện cho học sinh, là cơ sở để phát triển 5 phẩm chất chủ yếu đã được xác định trong Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 (GDPT 2018). Giáo dục GTHB giúp học sinh thay đổi cách sống, cách suy nghĩ, kiềm chế được bản thân, rèn luyện và phát triển bản thân theo chiều hướng tích cực, tăng cường khả năng thích ứng với cuộc sống, ảnh hưởng đến chất lượng giáo dục toàn diện và tác động tiêu cực đến sự hình thành và phát triển nhân cách ở học sinh.

Tuy nhiên, trong bối cảnh xã hội hiện đại, tình trạng bạo lực học đường gia tăng do học sinh chưa đủ năng lực giải quyết mâu thuẫn, dẫn đến môi trường học đường thiếu an toàn, lành mạnh. Mặc dù GTHB có vai trò quan trọng, nội dung giáo dục về giá trị này trong Chương trình GDPT 2018 vẫn chưa được nhấn mạnh đầy đủ; nhận thức về hòa bình còn hạn chế; các nội dung về GTHB đã được đề cập trong một số môn học như Giáo dục công dân, Giáo dục Quốc phòng và An ninh song vẫn chưa toàn diện... Hơn nữa, ngành giáo dục chưa xây dựng được các tiêu chí, chỉ số về GTHB nên khó khăn trong định hướng nội dung giảng dạy và hoạt động trải nghiệm. Một số hoạt động và nội dung giáo dục khác của các nhà trường cũng có đề cập đến nhưng hình thức chủ yếu là tuyên truyền.

Xuất phát từ nhu cầu xây dựng con người Việt Nam trong thời kỳ đổi mới, hội nhập và phát triển với các hệ giá trị riêng của dân tộc ta và nhận thức rõ những hạn chế còn tồn tại, nhóm tác giả đã lựa chọn và nghiên cứu nội dung *"Giáo dục giá trị hòa bình cho học sinh trung học phổ thông trong bối cảnh hiện nay*". Nghiên cứu này được thực hiện nhằm đề xuất các biện pháp giáo dục GTHB toàn diện và đồng bộ cho học sinh THPT.

2. NỘI DUNG

2.1. Cơ sở lý luận về giá trị hòa bình cho học sinh THPT

2.1.1. Khái niệm và tiêu chí GTHB

Theo Từ điển Tiếng Việt, hòa bình là tình trạng không có chiến tranh hoặc không dùng đến chiến tranh, không dùng đến vũ lực (*Từ điển Tiếng Việt*, tr.445, NXB Đà Nẵng, 2003).

Theo từ điển Cambridge (Anh), hòa bình là sự vắng bóng chiến tranh, sự bình yên trong lòng, bình tĩnh và thư thái của trí óc; không đối đầu, đối kháng, mâu thuẫn giữa con người với con người và con người với tự nhiên. Đây là giá trị nền tảng cần phát triển ở các trường học nhằm tạo ra một môi trường học tập an toàn, lành mạnh, thân thiện, giúp học sinh có sự yên tĩnh, cảm giác tốt đẹp, sống hòa thuận với bạn bè, thi đua học tập thay vì ganh ghét, đấu đá lẫn nhau.

Đặc biệt, khi đứng trước những tình huống khó khăn, học sinh cần có kỹ năng thỏa hiệp, giải quyết xung đột thay vì sử dụng các hành vi bạo lực, biết đối thoại thay vì đối đầu, đối kháng... Giáo dục GTHB là việc chỉ ra con đường, phương pháp, biện pháp để đưa các GTHB vào nhà trường phổ quát cho các em học sinh thực hiện.

Thạc sĩ Đoàn Thị Thúy Hạnh và Thạc sĩ Hồ Thị Hồng Vân (Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam) đã đề xuất GTHB có 9 tiêu chí:

- Không chiến tranh.
- Không đối đầu, đối kháng.
- Tôn trọng pháp luật và quy tắc.
- Hòa thuận.
- Không gây mâu thuẫn.
- Bình yên trong lòng.
- Tâm trí thư thái, tĩnh lặng.
- Bình tĩnh.
- Thân thiện môi trường tự nhiên.

Mỗi tiêu chí này đều có các chỉ báo và các thể hiện cụ thể trong hoạt động của học sinh. Việc thiếu các tiêu chí, chỉ số rõ ràng về GTHB trong ngành giáo dục đã gây khó khăn trong việc định hướng nội dung giảng dạy và hoạt động trải nghiệm , điều này được phản ánh qua thực trạng học sinh chưa có hiểu biết đầy đủ về GTHB và cách thể hiện trong cuộc sống hàng ngày còn nhiều hạn chế.

2.1.2. Vai trò, đặc điểm và yêu cầu của giáo dục GTHB cho học sinh THPT

Vai trò: Giáo dục GTHB giữ vai trò quan trọng đối với sự hình thành, phát triển và hoàn thiện nhân cách của mỗi cá nhân học sinh. Giáo dục GTHB nhằm nâng cao hiểu biết, cổ vũ, động viên học sinh tự ý thức, tự rèn luyện, hình thành niềm tin, thế giới quan khoa học; góp phần tích cực trong quá trình xây dựng phẩm chất đạo đức cá nhân và xây dựng ý chí, tính kỷ luật, cách ứng xử của học sinh. Đây là một nhiệm vụ quan trọng trong các nhà trường, một hoạt động có tính chiến lược, nhằm thực hiện mục tiêu giáo dục toàn diện và đáp ứng yêu cầu của Chương trình GDPT 2018. GTHB là nền tảng của các mặt giáo dục khác, thể hiện qua phương châm dạy học "*Tiên học lễ, hậu học văn*" và "*Học để biết, học để làm, học để chung sống, học để tự khẳng định mình*". Đây là vấn đề có giá trị định hướng lâu dài đối với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Đặc điểm: Giáo dục GTHB là một quá trình lâu dài, đi từ việc giúp HS nhận biết lý tưởng cách mạng của Đảng, các chuẩn mực, các quy tắc đạo đức, ứng xử xã hội đến việc giúp HS hiểu, tin tưởng, mong muốn làm theo và tự giác thực hiện trong cuộc sống. Quá trình giáo dục GTHB đòi hỏi sự gắn kết chặt chẽ giữa quá trình dạy học các môn học với quá trình tổ chức các hoạt động giáo dục, giữa giáo dục trên lớp, trong trường với giáo dục ngoài nhà trường. Hoạt động này diễn ra dưới tác động phức hợp từ nhiều phía gồm tác động từ giáo dục nhà trường, gia đình và xã hội. Những tác động này đan xen vào nhau, cùng chi phối đến nhận thức, thái độ, tình cảm và hành vi cá nhân của học sinh. Trong đó, giáo dục gia đình là nền tảng trong giáo dục GTHB cho học sinh, tạo môi trường thuận lợi để học sinh học tập, rèn luyện, hình thành, củng cố, phát triển các kỹ năng; hoàn thiện phẩm chất và năng lực.

Yêu cầu:

Hoạt động GD GTHB cho HS trong nhà trường cần bám sát nội dung, chương trình, mục tiêu, yêu cầu cần đạt của các môn học và các hoạt động GD trong nhà trường.

Nội dung GD GTHB cho HS trong nhà trường phải mang tính hiện đại, đồng bộ, thống nhất với quan điểm, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước nhưng không tách rời các giá trị đạo đức của dân tộc, xây dựng ý thức kỷ luật, hình thành kĩ năng sống và phù hợp với yêu cầu của thời đại mới.

Hình thức, phương pháp GD GTHB trong nhà trường bảo đảm phù hợp với đặc điểm tâm, sinh lý lứa tuổi của HS mỗi cấp, điều kiện cụ thể của từng nhà trường và đặc thù vùng, miền, địa phương.

Hoạt động GD GTHB cho HS cần được thực hiện thường xuyên, liên tục, xuyên suốt từ gia đình, nhà trường đến cộng đồng, xã hội. Trong đó, GD GTHB gắn chặt với GD chính trị, tư tưởng, GD pháp luật, GD trí tuệ, thể chất, thẩm mỹ và lao động hướng nghiệp.

2.2. Thực trạng giáo dục GTHB ở các trường THPT

2.2.1. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu này được thực hiện thông qua việc tập trung tham khảo nguồn tài liệu từ các sách, trang thông tin chính thống trên mạng internet và quan sát sát, phỏng vấn các đối tượng liên quan về giáo dục giá trị hòa bình cho học sinh THPT trong bối cảnh hiện nay.

Mục tiêu của nghiên cứu là đánh giá thực trạng nhận thức và việc tổ chức các hoạt động giáo dục GTHB cho học sinh THPT, từ đó đề xuất các biện pháp phù hợp và hiệu quả.

2.2.2 Kết quả

Qua khảo sát và phân tích, nhóm nghiên cứu đã thu được các kết quả sau:

- **Về môi trường văn hóa học đường ở các trường THPT hiện nay:**
  - Hầu hết các trường THPT đều được xây dựng khang trang theo kiến trúc hiện đại, đảm bảo đầy đủ cơ sở vật chất phục vụ cho hoạt động dạy và học.
  - Các trường chú trọng xây dựng môi trường giáo dục an toàn, thân thiện...
  - Nhà trường luôn chú trọng xây dựng môi trường văn hóa ứng xử, văn hóa giao tiếp văn minh trên tinh thần tôn sư trọng đạo, tiên học lễ, hậu học văn, giúp học sinh ngoan ngoãn, lễ phép, nề nếp, kính trên nhường dưới.
  - Chất lượng và hiệu quả dạy học ngày càng được nâng cao.
  - Tuy nhiên, trong những năm gần đây, bên cạnh những thành tích đáng tự hào, môi trường học đường vẫn phải đối mặt với nhiều biểu hiện lệch chuẩn về đạo đức, lối sống trên bình diện xã hội nói chung, môi trường học đường nói riêng, đặc biệt là hành vi bạo lực học đường vẫn thường xuyên diễn ra dưới nhiều hình thức và mức độ khác nhau, gây bất bình và lo lắng trong dư luận xã hội.